

Данило
ЯНЕВСЬКИЙ

Проект «УКРАЇНА»

*Відомі історії
нашої держави:
продовження*

1774–1914 рр.

Харків
«ФОЛІО»
2015

MAGNI
LITHUANIAE

DUCATUS

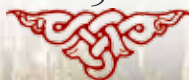
PARS

UKRAINA
Guillielmus de Nazare
de Beauvais
S.M. Architectum militarem
et Castellatorem

Ця книга — продовження розповіді «Проект “Україна”: відомі історії нашої держави». Перші дві частини вийшли друком у видавництві «Фоліо» 2014 р. В них йшлося про держави, які існували на території сучасної України від середини X століття і до 1781 р. Того року окупаційна російська адміністрація ліквідувала те, що залишилося від станової козацької квазідержави, відомої в нашій історії під назвою Гетьманщина. Це стало можливим тому, що за 9 років до того відбувся перший, але не останній, поділ найбільшої тогочасної європейської Республіки — Речі Посполитої, «двоєдиної держави трьох народів» (руського, польського та литовського), трьома монархіями — Австрійською, Пруською та Російською.

III розділ РП, який стався в передостанній рік царювання російської імператриці Єкатеріни I, «стер її з політичної мапи Європи». А станом на середину XVIII ст. ця держава обіймала територію майже в 725 тис. кв. км, нараховувала 12,2 млн осіб. Росія (а ці відомості кожний охочий може знайти, наприклад, у виданні *Дыбковская А., Жарын М., Жарын Я. История Польши с древнейших времен до наших дней.* Под ред. А. Сухени-Грибовской, Э. Цезары-Круля) окупувала 45% населення та 62% території, Пруссія — відповідно 23% та 20%, Австрія — 23% та 18%. Окупація — стверджують ці автори — означала насамперед втрату політичних прав для всіх верств населення, збільшення податко-

*Johannes Mazepa
Cosaccorum Zaporoviensium
Supremus Belli-Dux.*

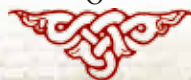

Герб «Курч», який використовували шляхетські роди Великого князівства Литовського та Речі Посполитої — нащадки Гедеміна, засновника династії Великих князів Литовських та королів Польщі. Інший відомий титул І. Мазепи — *Kosakorum dux seu imperator Joannes Mazepa eques Ucrainae, ope Suecorum adiatus, regiam inter Kosakos adfectabat dignitatem/ Герцог або командир Козаків Іоанн Мазепа, верхник України, бажаної між козаками королівської гідності*

Іван Мазепа-Калєдинський (1639—1709 рр.), гербу «Курч», князь Священної Римської імперії (1707—1709 рр.).

Напис на портреті:

Іоанн Мазепа, Верховний військовий головнокомандувач Запорозьких Козаків

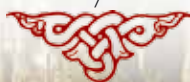

«Україна» у 1740—1750 рр.: Гетьманщина (синій колір),
Слобідські полки у складі Московського царства (зелений колір),
Військо Запорозьке Низове (незаконні збройні формування за дніпровськими
порогами, жовтий колір)

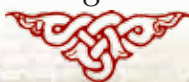
Панорама м. Глухів,
останнього
адміністративного
центру
(1708—1764 рр.)
козацького
квазідержавного
утворення
Гетьманщина.
Мал. зі сайту [http://
hlukhiv.com.ua/gal-
lery/old/59.html](http://hlukhiv.com.ua/gallery/old/59.html)

Територія сучасної України у складі Російської імперії та монархії Габсбургів

Звернімо увагу: ані І. Мазепа, ані його попередники або наступники на посаді козацьких гетьманів/герцогів/головнокомандувачів жодним легітимним правителем Європи як державні діячі ніколи не визнавалися. Так само як і не визнавався державний статус т. зв. Гетьманщини, яка формально залишалася складовою невід'ємною частиною Речі Посполитої аж до часу остаточної та формальної окупації Російською імперією.

вого навантаження, обмеження конфесій, запровадження нових валют, митниць між єдиними колись економічними районами, підвищення цін, перейменування місцевостей, введення тяжкої військової повинності (відповідно від 12—14 років в Австрії та 25 років в РІ).

В науковій та популярній літературі можна знайти й інші цифри, але суті справи вони не міняють. За підрахунками Г. Дильонгової):

❖ РІ відхопила 460 тис. кв. км: Білорусь, Литву, всю Правобережну Україну із Волиню, Київщиною та частиною Поділля з 6,9 млн люду населення. Попередній адміністративний устрій було негайно скасовано, окупована територія була поділена на 9 губерній: Віленську, Вітебську (Полоцьку), Волинську, Гродненську, Київську, Курляндську, Мінську, Могилівську, Подільську,

❖ Австрія відтяла 130 тис. кв. км: Малопольщу, Червону Русь, частину Поділля, Мазовії та Підляшшя з 4,8 млн люду. З них створено «Королівство Галичини та Лодомерії», яке, в свою чергу, було поділено на округи,

❖ Пруссія захопила Гданське Помор'я, Вармію, Великопольщу, частину Мазовії з Варшавою загальною площею 150 тис. кв. км, із 3 млн мешканців. Ці землі поділили на три провінції: Західну, Південну та Нову Східну Пруссію. Вони, в свою чергу, поділялися на департаменти та повіти.

Погляньмо на деякі з цих цифр більш уважно. Якщо прийняти все населення окупованої РП/ВКЛ за 100%, то 73% з них — це неписьменні або малописьменні селяни, 17% — міські обивателі («міщани»), ну а 8% — це шляхта. І саме шляхта окупованих територій стала головним боєм для російських господарів. Подумаємо разом: за даними російського Мінюсту, станом на 1858 р. (тобто всього за 60 років після останнього поділу РП/ВКЛ) в 49 губерніях європейської частини РІ проживало 305 тис. дворян чоловічої статі, в т. ч. в 9 «західних губерніях» (тобто на території окупованої РП/ВКЛ. — Д. Я.) — більше 192 тис.

